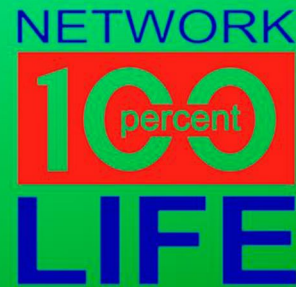

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ ЮРИДИЧНИЙ ІНСТИТУТ
БЛАГОДІЙНА ОРГАНІЗАЦІЯ «БТ «МЕРЕЖА» м. КРИВИЙ РІГ»

ЗБІРНИК МАТЕРІАЛІВ

I Всеукраїнської науково-практичної конференції

«ПСИХОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СЛУЖБОВОЇ
ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ»

*м. Кривий Ріг
15 лютого 2018 року*

УДК 159.98
ББК 88.573 я 5

Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів: матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції (в авторській редакції), (м. Кривий Ріг, 15 лютого 2018 року). – Кривий Ріг, 2018. – 437 с.

*Рекомендовано до друку та поширення через мережу Інтернет
Вченою радою Донецького юридичного інституту МВС України
(протокол № 10 від 28 березня 2018 року)*

Публікується за матеріалами I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Психологічні засади забезпечення службової діяльності працівників правоохоронних органів», яка відбулася 15 лютого 2018 року у Донецькому юридичному інституті МВС України (м. Кривий Ріг, вул. Степана Тільги, 21).

Видання може бути корисним для працівників правоохоронних органів, аспірантів (ад'юнктів), слухачів магістратури, студентів та курсантів вищих навчальних закладів, а також всім, хто цікавиться проблемами психологічного забезпечення правоохоронних органів.

Матеріали збірника опубліковані в авторській редакції.

© ДЮІ МВС, 2018

Ланцедова Ю.А. Научний статус судової психології по новій доктрині юридических наук	386
Литвин А.В. Психолого-педагогічні засади професійно спрямованого навчання у ВНЗ ДСНС	390
Лопатинська І.С. Соціально-психологічна адаптація курсантів – передумова успішної професійної діяльності	394
Макарова Т.М. Когнітивно-комунікативна модель мовної компетентності курсантів та студентів вищих навчальних закладів	396
Мухіна Г.В. Психологічні аспекти професійної комунікативної компетентності майбутніх поліцейських	399
Попович Т.А., Цільмак О.М. Психологічні особливості діяльності адвоката-захисника у кримінальних провадженнях стосовно неповнолітніх	402
Радченко К.А. Професійно важливі якості військового юриста як складові професійної компетентності	404
Твердохлєбова Н.Є., Мілорадова Н.Є. Психологічний супровід особистісних трансформацій правоохоронців на етапі професійного навчання	407
Терещенко К.В. Психологічне забезпечення розвитку толерантності персоналу освітніх організацій в умовах соціальної напруженості	411
Тунтула А.С. Новая доктрина ученого обеспечения одиннадцатилетнего психологического образования	414
Федосова Л.О. Дослідження ефективності кататимно-імагінативної психотерапії в роботі з психологічною травмою	418
Фомічова О.О., Цільмак О.М. Сучасний стан та перспективи застосування методів кримінального аналізу органами МВС України. Напрями застосування поліграфа	422
Хлонь О.М. Формування мотивації до правосвідомості у курсантів із проявами девіантної поведінки	424
Цюприк А.Я., Федорович С.І. Формування психологічної готовності студентів до професійної діяльності в процесі підготовки фахівців у ВНЗ	427
Шинкаренко І.О. Психологічна готовність курсантів та студентів вишу зі специфічними умовами навчання до професійної діяльності	430
Яремко Р.Я., Мудрик Н.В. Емоційно-вольові особливості курсантів вищих навчальних закладів Збройних сил України	432

які під час виконання своїх посадових обов'язків спілкуються з різними прошарками населення, різними віковими категоріями та ін.

Аналіз конкретних та ефективних методів здійснення різних видів психологічної підготовки показав, що однією з найбільш зручних та конструктивних, швидкодіючих форм психологічної роботи зі спеціалістами є спеціально організований тренінг розвитку професійної самосвідомості. Оскільки більшість існуючих видів тренінгів спрямовано на зняття обмежень та подолання труднощів, що заважають оптимальному розвитку того чи іншого боку особистості та її ефективній життєдіяльності, розкриття внутрішніх потенціалів людини та розширення її самосвідомості, то саме тренінг дозволить реалізувати усі необхідні умови розвитку професійної самосвідомості та психологічної підготовки до професійної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Джонсон Д.У. Тренінг общения и развития. М. : Издательская группа «Прогресс», 2000.
2. Сидоренко Е.В. Тренінг влияния и противостояния влиянию. – СПб. : Речь, 2001.
3. Юнін О.С. Теоретичні аспекти управління персоналом у роботі підрозділів поліції / О.С. Юнін // Південноукраїнський правничий часопис. № 2. – 2015. – Вип. 2. – С. 134-137.
4. Барко В.І., Омельченко С.В., Ірхін Ю.Б. Вступ до практичного поліцейського управління. – К. : Ніка-Центр, 2001.

Яремко Роман Ярославович

викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

Мудрик Наталія Віталіївна

викладач кафедри практичної психології та педагогіки Львівського державного університету безпеки життєдіяльності

ЕМОЦІЙНО–ВОЛЬОВІ СТАНИ ОСОБИСТОСТІ КУРСАНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Особливості емоційно-вольової сфери особистості впливають на професійну діяльність. Особливо значущим є вплив емоційної сфери на навчальну та військову діяльність особистості юнацького віку.

Значна інтенсивність розумової діяльності, підвищені вимоги, які становлять зміст, форми і методи військового навчання у вузі, інтелектуальна та екстремальна діяльність, призводять до емоційного напруження особистості курсантів у вищих навчальних закладах. Також призводить до підвищення напруженості регуляторних механізмів центральної нервової

системи та інших анатомо – фізіологічних систем організму, що у свою чергу впливає на результат навчальної діяльності.

Процес навчання у вищих навчальних закладах характеризується досить високим рівнем складності і напруженості. Саме тому ми вважаємо, що вивчення емоційно–вольових станів у курсантів вищих навчальних закладів Державної служби України з надзвичайних ситуацій є гострою та актуальною проблемою сучасності. Питанням емоційно–вольових станів займалися Леонт'єв А.Н., Дружинін В.Е., Столяренко А.М. та ін., Лебедев В.І., що відіграло велике значення у розвитку даної проблеми. Важливість їх досліджень визначається внеском в осмислення системи понять сфери яка є для нас актуальною. Водночас проблема самоконтролю, як одного з найважливіших емоційно-вольових станів під час військової діяльності, розглядалась недостатньо.

Під час теоретичного аналізу сучасних наукових уявлень про емоційно-вольові стани з'ясовано, що психічний стан дослідниками розглядається як складне, інтегративне, цілісне багато функціональне та багато структурне явище психічного життя особистості, що виступає зв'язуючою ланкою між психічними процесами та властивостями. Також, науковці поділяють психічні стани на позитивні та негативні в залежності від характеру впливу на особистість, діяльність та міжособистісні стосунки.

Позитивними психічними станами, які супроводжують навчальну діяльність виділяють: допитливість, подив, ініціативність, цікавість, радість, натхнення, задоволення, захоплення, надія, активність, рішучість, зосередженість, бадьорість, впевненість. Негативними зазначають такі психічні стани як: пригніченість, журба, засмучення, тривога, гнів, агресія, незадоволеність, втома, нерішучість, страх, невпевненість, байдужість, розгубленість, апатія, неухважність, загальмованість, монотонність, фрустрація, стрес, депресія, безнадійність, відчай тощо.

У сучасних психологічних словниках «психічний стан» визначається як поняття, що використовується для умовного виокремлення в психіці індивіда відносно статичного моменту на відміну від поняття «психічний процес», та одночасно підкреслюються динамічні моменти психіки на відміну від поняття «психічна властивість» [3; 4 с. 302].

Вперше загальна проблема психічних станів як самостійної категорії, що є відмінною від психічних процесів та властивостей, була сформована та розглянута М. Д. Левітовим . У своїх працях він узагальнює праці попередніх років та досліджує особливості прояву психічних станів, механізми їх виникнення, взаємозв'язок із психічними процесами та властивостями. Згідно з М. Д. Левітовим «психічний стан» – це цілісна характеристика психічної діяльності за певний період часу, в якій відображається своєрідність перебігу психічних процесів в залежності від предметів та явищ дійсності, що відображаються, попереднього стану та психічних властивостей особистості» [2, с. 20].

За концепцією О. О. Прохорова, детермінантами виникнення психічних станів є різноманітні ситуації, сам суб'єкт та особистісний сенс як їх утворювальний чинник.

Постановка проблеми курсантства (студентства) як окремої вікової та соціально-психологічної категорії у вітчизняній психології належить Б. Г. Ананьєву.

Період навчання вченим розглядається як особлива онтогенетична стадія соціалізації індивіда, що вимагає опанування та інтеграції багатьох соціальних функцій, формування професійної майстерності [1].

Розвиток самосвідомості в цьому віці виявляється в усвідомленні своїх якостей, можливостей, особливостей, потреб, бажань, почуттів, вчинків, що забезпечує становлення Я-концепції, самооцінки, узгодження між Я-реальним та Я-ідеальним, можливостями власної реалізації, що детермінує становлення соціальної ідентичності та подальшу успішну реалізацію індивідуальності курсанта [1].

Формування самосвідомості в особистості юнаків супроводжується когнітивними новоутвореннями, зміною соціальних стосунків, появою нових точок зору, під якими юнак себе розглядає. Перечислені процеси супроводжуються бурхливими емоційними переживаннями та зміною у їх ціннісно-мотиваційній системі та сенсу життя. У своїх працях Б. Г. Ананьєв зазначає, що формування стійкого ставлення особистості до себе є характерною особливістю періоду юності й воно є завершальним в структурі характеру, забезпечує його цілісність, виконує функцію самоконтролю і саморегулювання, сприяє утворенню та стабілізації внутрішньої єдності особистості.

Навчання у вищих навчальних закладах ЗСУ супроводжується пристосовуванням до нових вимог, службовою підготовкою, важкими фізичними навантаженнями, високою інтенсивністю розумової роботи, великими обсягами засвоєваних знань, вираженою нерівномірністю навантаження, що зростає у період сесій, зміною навчальних дисциплін, необхідністю вибору профілюючих предметів.

Навчальна діяльність є особливою формою активності особистості, адже спрямована на засвоєння соціального досвіду, пізнання та перетворення світу, включає в себе засвоєння культурними засобами зовнішніх предметних та розумових дій. Сутність навчальної діяльності можна визначити як «діяльність із самозміни та саморозвитку особистості», що полягає у зміні суб'єкта діяльності, його перетворенні у процесі засвоєння знань, умінь та навичок [5, с. 39; 1].

Особливості перебігу психічних станів у юнацький період під час здобування освіти у вищих навчальних закладах розглядали В. С. Агавелян, Т. В. Алексєєва, І. В. Волженцева, Г. Ш. Гадрєєва, С. О. Гапонова, Є. П. Ільїн, Т. О. Комар, Г. М. Льдокова, Н. О. Макачук, Е. Л. Носенко та ін.

Проведене дослідження Г. М. Льдокової негативних психічних станів у юнаків, що здобувають освіту в ситуаціях із невизначеним результатом

вказують, що стани тривожності, агресії, фрустрації та ригідності є характерними для курсантів (студентів), проте їх перебіг розглядався тільки в екзаменаційний та після екзаменаційний періоди [1].

Нами проведено експериментальне дослідження та якісний аналіз особистісних властивостей особистості курсантів. Здійснено психологічний аналіз емоційно – вольових станів курсантів у вищих навчальних закладах ЗСУ. За допомогою кореляційного аналізу, виявлені значні кореляційні зв'язки. З допомогою емпіричного дослідження емоційно – вольової сфери особистості курсантів у вищих навчальних закладах ЗСУ виділено два рівні самоконтролю: високий рівень самоконтролю у (40%) опитуваних і низький рівень самоконтролю у (60%) респондентів від загальної вибірки. Існують відмінності у особистісних характеристиках цих рівнів.

Для високого рівня самоконтролю найбільш характерними є: почуття провини, вербальна агресія, також домінує індекс ворожості. Притаманні середній та високий рівень нейротизму, високий рівень стресостійкості, середній рівень імпульсивності, достатній рівень схильності до ризику та високий рівень настирливості та саморегуляції. Домінують такі стани особистості як: самотність, безнадійність, в меншій мірі: беззмістовність існування, ворожий настрій та свобода волі.

Для низького рівня самоконтролю найбільш притаманними є: фізична та вербальна агресія, почуття провини та роздратування, домінуючим є індекс ворожості. Характеризуються хорошою стресостійкістю, високим рівнем нейротизму, середнім рівнем імпульсивності та схильності до ризику. Рівень нервово-психічної стійкості у більшості є задовільний, проте загальний рівень саморегуляції та настирливості є на низькому рівні. Домінують такі стани особистості як: свобода вибору, ворожий настрій та стан безнадійності.

За допомогою кореляційного аналізу, визначені значні кореляційні зв'язки низького рівня самоконтролю з непрямою агресією, свободою волі, індексом ворожості, розбіжностями між Я-реальним і Я-ідеальним, почуттям провини, та з загальною шкалою по саморегуляції. З високим рівнем самоконтролю виявлені прямі зв'язки з такими показниками як: розбіжності між Я-реальним і Я-ідеальним, статевий конфлікт, самотність, загальна шкала по саморегуляції, та з нервово – психічною стійкістю.

Аналіз отриманих результатів дозволяє стверджувати, що психічний стан є цілісною характеристикою психічної діяльності і має безпосередній взаємозв'язок з психічними властивостями особистості.

Список використаних джерел:

1. Ігумнова О.Б. Генеза негативних психічних станів студентів та їх психокорекція. / О.Б. Ігумнова // дисертація на здобуття наукового ступення кандидата психологічних наук. Хмел. 2014. – 275с.
2. Левитов Н. Д. О психических состояниях человека / Н. Д. Левитов //.– М.: Просвещение, – 1964. – 344 с.

3. Новий тлумачний словник української мови: у 3 Т. : 200 000 слів / [уклад. В. В. Яременко, О. М. Сліпушко] // К. : Аконіт, – 2006. – (Серія «Нові словники»). – Т. 1: А – К. – [Б. м] : [Б. в], – 2006. – 926 с.
4. Психологія. Словарь / [Под общ. ред. А. В. Петровского, М. Г. Ярошевского] // . – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, – 1990. – 494 с.
5. Спилбергер Ч. Д. Подходы к изучению стресса и тревоги в спорте / Ч. Д. Спилбергер [под ред. Ю. Л. Ханина] // . – М. : Спорт, – 1983. – С. 12–24.